

Politisk psykologi: De næste skridt

Michael Bang Petersen

Professor, ph.d., Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet

Lene Aarøe

Adjunkt, ph.d., Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet

Politisk psykologi er et felt i rivende udvikling. Men hvordan er det mest frugtbart at gå til studiet? I denne artikel beskriver vi det videnskabsideal, som politisk psykologer stræber efter, og vi peger på de mest centrale teoretiske og metodiske nybrud inden for politisk psykologi. Vores budskab er, at politisk psykologi af natur er et interdisciplinært felt, og at forskningen er mest frugtbart, når såvel teori som metode afspejler dette mest muligt.

Politik handler om mennesker. Det er mennesker, der træffer de politiske beslutninger, og det er mennesker, der er påvirkede af de truffede beslutninger. Det er med andre ord svært at studere politik uden at gøre sig antagelser om, hvordan mennesker træffer beslutninger eller reagerer på andres beslutninger. I den forstand er det umuligt for politologien at ignorere psykologien. Som dette temanummer viser, er forskningen inden for feltet politisk psykologi da også i rivende vækst. Antallet af bøger og tidsskrifter, der anvender psykologisk teori til at belyse politologiske problemstillinger, er hastigt stigende – både i klassiske statskundskabstidsskrifter og i psykologiske tidsskrifter. Men politisk psykologi er også et relativt nyt felt. Konturerne af feltets præcise tilgang og genstandsfelt er blot ved at blive tegnet nu af såvel politologer og psykologer, der i fællesskab former det interdisciplinære forskningsfelt. Vores artikel er først og fremmest henvendt til politologer, og formålet er at tage bestik af, hvor det spirende felt står her og nu, og diskutere, hvilke skridt der bør være de næste for politologer, som bedriver politisk psykologi.

Vi vil tage tre spørgsmål op. For det første, hvad er politisk psykologi? Hvordan konceptualiserer man bedst

det genstandsfelt, som politiske psykologer arbejder med? Er politisk psykologi blot anvendt psykologi, eller er der særlige forhold ved det politiske, som etablerer politisk psykologi som et selvstændigt felt? For det andet, hvorfor bør man overhovedet bedrive politisk psykologi? Hvilke videnskabsteoretiske idealer ligger under feltet, og hvad kan der vindes ved at forfølge disse idealer? For det tredje, hvordan bedrives politisk psykologi bedst? Vi vil tage det sidste spørgsmål op ad to omgange. Dels vil vi fokusere på den teoretiske side af politisk psykologi: Hvor forventer vi, at de næste nybrud kommer? Dels vil vi fokusere på den metodiske side af politisk psykologi: Hvordan styrker man bedst forskningen i politisk psykologi?

Hvad er politisk psykologi?

En umiddelbar definition af feltet politisk psykologi fokuserer på anvendelsen af psykologisk teori på studiet af politik (Huddy et al. 2013). Et klassisk eksempel på dette er Sniderman et al. (1991)'s inddragelse af psykologisk teori til at løse et fundamentalt spørgsmål i politologien: Hvordan formår vælgere at tage stilling til politik, uanset at de fleste mangler grundlæggende viden og information om politik? (Converse 1964). Sniderman et al. (1991) besvarede spørgsmålet ved at kigge mod psykologien og introducere det psykologiske begreb om heuristikker, dvs. beslutnings- eller tommelfingerregler, som løser informationsmanglen ved at rette vælgernes opmærksomhed mod et afgrænset aspekt af beslutningskonteksten, der så bliver retningsgivende for vælgernes stillingtagen. Et eksempel er den såkaldte *deservingness*-heuristik (på dansk: fortjenestfuldhedsheuristikken, jf. Petersen et al. 2007), som understøtter folks holdningsdannelse i forhold til velfærdssydelser. Når folk skal tage stilling til spørgsmål om velfærdssydelser, retter *deservingness*-heuristikken deres opmærksomhed mod, hvorvidt de tror, at modtagerne

af ydelserne er dovne (og derfor ikke fortjener ydelsen) eller uheldige (og derfor fortjener ydelsen) – og fjerner opmærksomheden fra mere komplicerede overvejelser af eksempelvis makroøkonomisk natur (Petersen et al. 2011, Petersen 2012, Aarøe & Petersen 2014). Deservingness-heuristikken blev oprindeligt identificeret af psykologer, der studerede, hvornår folk ønsker at hjælpe venner og bekendte i hverdagssituationer, såsom når en studerende overvejer at låne en studiekammerat sine eksamensnoter (Weiner 1995). Ved at anvende denne psykologiske forskning er man altså blevet klogere på en kerneproblemstilling inden for politologien: Hvordan kan folk danne holdninger til velfærdsydelser, når de mangler basal viden om ydelsernes indretning og niveau? Det kan de, fordi de ikke interesserer sig for ydelserne som sådan, men for ydelsesmodtagernes moralske habitus.

Politisk psykologi spænder over en bred vifte af emneområder, der bl.a. omfatter forskning i politisk holdningsdannelse, valg og vælgeradfærd, men som også rækker ind i f.eks. studiet af offentlig politik og forvaltning (e.g. Jones 2003, Simon 1955) samt international politik og udenrigspolitisk beslutningstagning (e.g. McDermott et al. 2011, se også Levy 2013). Men politisk psykologi er ikke blot anvendelsen af psykologisk teori på en pluralisme af politologiske problemstillinger. Psykologiske teorier beskæftiger sig oftest med social adfærd i hverdagslivet og blandt personer, som kender hinanden, eller som i det mindste står ansigt til ansigt med hinanden. Politik udspiller sig i en radikalt anden kontekst. Når borgerne danner politiske holdninger, så forholder de sig til personer og grupper, som de ikke kender, og som de aldrig kommer til at kende (Lippmann 2010 [1922], Petersen & Aarøe 2013). Som fremhævet allerede af Walter Lippmann (2010 [1922], 49): *“Inevitably our opinions cover a bigger space, a longer reach of time, a greater number of things, than we can directly observe.”* De informationer, som folk bruger i politik til eksempelvis at vurdere, om velfærdsmodtagere fortjener hjælp eller ej, kommer altså ikke fra et førstehåndskendskab, men stammer fra alle mulige indirekte kilder, såsom massemedierne eller diskussioner i deres sociale netværk, hvor nogen kender nogen, der kender nogen.

Dette udgør en særlig omstændighed ved det politiske, og det gør en forskel i forhold til den måde, vores psykologi opererer på. Dels betyder det, at borgernes politiske holdninger kan forventes at være mere ustabile og mere manipulerbare (eksempelvis på grund af mediehistorier eller spin fra politikerne) end evalueringer foretaget i dagligdagen, fordi borgerne ikke har samme mulighed for selv at tjekke fakta efter. Dels betyder det, at folk ofte må forlade sig på deres egen hukommelse og dermed egne fordomme, hvis de ikke har en mediehistorie

at læne sig op ad. I hverdagssituationer vil man ofte se, at forskellige folk reagerer ens, fordi logikken i situationen trækker folk i en bestemt retning (se eksempelvis Mischel 1973). I politik kan man (især i fraværet af konkrete mediehistorier) forvente, at forskellige folk oftere reagerer forskelligt, fordi holdningerne netop bliver så afhængige af, hvad den enkelte person her og nu kan huske om et emne eller en gruppe (se f.eks. Aarøe & Petersen 2014, Petersen & Aarøe 2013).

Snarere end blot en undergren af psykologi er politisk psykologi derfor en unik disciplin, som dels anvender psykologiens indsigt i processerne bag menneskelig adfærd og beslutninger, og dels analyserer de særlige dynamikker, der opstår, når disse processer ikke bearbejder direkte tilgængelige hændelser, grupper og sager, men i stedet bearbejder forhold, som man kun har indirekte adgang til.

Hvorfor politisk psykologi? Det interdisciplinære ideal

Som fremhævet i udgangspunktet for denne artikel handler politik om mennesker. Derfor er det vanskeligt at studere politik uden at gøre sig antagelser om, hvordan mennesker træffer beslutninger eller reagerer på andres beslutninger. På den måde er politologisk forskning altid psykologisk i en eller anden forstand. I hvert fald må enhver politologisk forsker gøre sig psykologiske antagelser.

Inden for politologien er der en lang tradition for, at psykologiske antagelser er netop det: Antagelser, som man relativt frit kan gøre sig. Det klassiske eksempel er rationel beslutningsteori, der i sin rendyrkede form antager, at mennesker er fuldt ud rationelle, har fuld information og er egennyttmaksimerende (e.g. Luce & Raiffa 1957, 49-51). Ud fra denne aktørmodel – det rationelle menneske – er der blevet udledt hypoteser om holdninger til indvandrere (Nannestad 1999), studiet af økonomisk politik (Nannestad 1991) samt politiske partier og partikonkurrence (Downs 1957, Aldrich 1995). Et andet eksempel på en udbredt – og diametralt modsat – aktørmodel er det sociologiske menneske, der antager, at menneskers beslutninger ikke reflekterer indre rationelle overvejelser, men snarere ydre sociale pres og miljøpåvirkninger (e.g. Inglehart 1977). Det er klart, at disse aktørmodeller er grove forenklinger – og det vil selv de forskere, der anvender dem, støtte op om. Argumentet fra disse forskere for, hvorfor det ikke desto mindre er hensigtsmæssigt at bruge dem, er instrumentalistisk: At de virker i den forstand, at man faktisk kan opstille hypoteser, der finder støtte i data ud fra disse aktørmodeller.

En rent instrumentalistisk tilgang til de psykologiske antagelser, som man må gøre sig som politolog, er dog ikke problemfri – selv når antagelserne ‘virker’ inden for

rammerne af det enkelte studie. For det første er antagelsernes empiriske frugtbarhed altid en sandhed med modifikationer. At kunne identificere en statistisk signifikant effekt – selv en med en substantiel effektstørrelse – er uendelig sjældent det samme som at kunne forklare og forstå fænomenet under observation i sin totalitet. Den største del af variansen under observation vil som oftest være uforklaret. Desuden vil effekter også ofte være betinget og gælde i mindre og større grad for forskellige grupper af enheder.

For det andet – som analyseret i dybden af videnskabs-teoretikeren Imre Lakatos (1976) – tester man aldrig den hårde kerne af teoretiske antagelser direkte i empiriske studier. Det betyder, at relationen mellem empiriske hypoteser og psykologiske antagelser inden for politologiske studier som oftest er overdetermineret i den forstand, at der er flere variationer af de psykologiske antagelser, der kan føre til samme empiriske hypoteser. Et eksempel på dette er den teoretiske debat mellem teorier, der kræver 'fuld' rationalitet, og teorier, der blot kræver 'begrænset' rationalitet (se e.g. Simon 1955). Det er simpelthen svært at teste empirisk – med politologiske data – om det ene eller det andet gør sig gældende. Denne løse relation betyder, at instrumentalisme først og fremmest sætter os i stand til at forstå, hvilke antagelser der er frugtbare inden for rammerne af det helt specifikke fænomen, som det enkelt forskningsstudiet handler om. Men er disse antagelser generelt frugtbare at gøre sig, når man skal studere andre politiske fænomener? Det er svært at vide.

Disse forhold ved instrumentalistiske tilgange til studiet af politik skaber udfordringer for statskundskabsforskningen – og især for statskundskabsuddannelsen. Et instrumentalistisk forhold til, hvilke antagelser man kan gøre sig om politiske aktører – det være sig borgere, politikere, embedsmænd eller andre – giver således sjældent præcise anvisninger til, hvilke præcise antagelser man frugtbart kan gøre sig i forhold til det næste fænomen, som man skal kaste sig over. Det er en udfordring for udviklingen af kumulativ forskning. Men det er i lige så høj grad en udfordring for de politologiske uddannelser og deres kapacitet til at uddanne og rådgive fremtidens beslutningstagere. En af de vigtigste måder, hvorpå forskning har gennemslagskraft, er ved, at den nye viden videreformidles til studerende, der tager den med sig ud i samfundet og agerer på baggrund af den. Som den amerikanske politolog og nobelprismodtager Elinor Ostrom (1998) har argumenteret for, er dette en afgørende fare ved den instrumentalistiske tilgang. I den udstrækning de studerende på politologiske uddannelser lærer at forstå verden igennem aktørmodeller, der kun i begrænset omfang indfanger virkeligheden, bliver fremtidens politiske beslutninger baseret på misvisende

forståelser af menneskers motivationer og kompetencer – med potentielle velfærdstab og policy-fejl som resultat. Et rammende eksempel på dette var, da otte dengang ledende embedsmænd, der var med til at indføre kontraktstyringen i den danske offentlige sektor i 90'erne, i 2007 indrykkede en kronik i Politiken. Kronikken søgte at gøre op med selvsamme kontraktstyring under overskriften „Tilgiv os – vi vidste ikke, hvad vi gjorde“ og henviste præcist til konsekvenserne af at have opereret på baggrund af en fejlagtig aktørmodel, der karakteriserede embedsmænd som 'budgetmaksimerende bureaukrater' (Gjørup et al. 2007, se også Andersen et al. 2013 for et forskningsbaseret opgør med selvsamme aktørmodel).

Politisk psykologi indebærer en stræben mod at udskifte forenkledte og forkerte aktørantagelser med en realistisk model for, hvordan mennesker tager beslutninger. Hvor politologiske studier eksempelvis er nødt til at gøre sig antagelser om menneskets motivationer, er dette den direkte empiriske genstand for psykologien. Ved at nedbryde disciplinære barrierer og inkorporere psykologiens fund kan vi altså fundere vores aktørmodeller i dokumenteret empirisk forskning snarere end intuitioner. Målet i denne realistiske videnskabsmanøvre flugter med målet i den instrumentalistiske videnskabsforståelse: Det handler om at opstille mere realistiske modeller med bedre evne til at forklare politologiske problemstillinger og større forudsigelseskraft.

Et eksempel på at mere realistiske modeller også har bedre forklaringskraft kommer fra vores egen forskning inden for velfærdsstatslitteraturen (Aarøe & Petersen 2014). Det er en tilbagevendende observation, at der er et transatlantisk skel i opbakningen til velfærdsstaten, hvor europæere og særligt skandinaver er stærkere tilhængere af at hjælpe individer i økonomisk nød, end amerikanere typisk er. Hidtidige forklaringer, der fokuserer på betydningen af dybtliggende kulturelle forskelle, socio-strukturelle forskelle og institutionel stiafhængighed, har kun fundet blandet empirisk støtte, og det har således været et puzzle, hvad der forklarer holdninger til velfærd (for en gennemgang, se Aarøe & Petersen 2014). Som beskrevet ovenfor viser ny forskning om psykologien bag holdninger til velfærdsstaten, at deservingness-heuristikken spiller en afgørende rolle. Mennesker på tværs af kulturer danner altså holdninger til, hvem der fortjener velfærdsydelse, ved hjælp af psykologiske systemer, som er designet til at regulere beslutninger om, hvem man vil hjælpe, ud fra, om modtageren af hjælpen er doven eller virkelig har gjort en indsats og derfor blot er uheldig. Disse psykologiske fund giver anledning til at forvente, at tværnationale forskelle i holdninger til velfærdsydelse ikke skyldes dybe forskelle i psykologiske systemer, men derimod forskelle i, hvilke stereotyper borgerne har om,

hvor oprigtig en indsats modtagere af velfærdsydelse gør. Vores forskning viser, at der er en klar forskel i amerikaneres og danskeres holdning til velfærdsydelser i fraværet af konkret information om, hvorvidt en modtager er doven eller blot uheldig. Forskningsresultaterne viser imidlertid også, at på trods af års eksponering for kulturforskelle og forskellige velfærdsstatssystemer, så kan blot to sætninger, der indeholder den *psykologisk* afgørende information om, hvorvidt en konkret modtager af en velfærdsydelse har gjort en indsats, få danskere og amerikanere til at have de samme holdninger til velfærd (Aarøe & Petersen 2014). Ved at acceptere en videnskabelig arbejdsdeling og lade de politologiske aktørmodeller være baseret på psykologisk teori, kan forbedrede forklaringer af politologiske kernespørgsmål – instrumentalismens eget succeskriterium – med andre ord opnås.

Accepten af den videnskabelige arbejdsdeling er afgørende for politisk psykologi, men et lige så vigtigt skridt er accepten af arbejdsdelingen som hierarkisk struktureret. Videnskaberne indgår i et hierarki (Wilson 1999, Cole 1983). Når vi tager stilling til politik, bruger vi den samme hjerne, som når vi tager stilling til alt muligt andet. Indsigter fra psykologien om, hvordan hjernen træffer beslutninger, er således mere generelle end indsigter fra politologien – og derfor netop nødvendige at inkorporere for politologer. Samtidig indebærer den videnskabelige arbejdsdeling imidlertid også, at psykologien ikke eksisterer i et vakuum. Den er på samme måde underlagt – og tvunget til at inkorporere – indsigter fra biologien om hjernens struktur, som igen er underlagt kemiens indsigter og så videre.

Betyder det, at det politisk psykologiske ideal i sidste ende er at kunne udtrykke politisk adfærd i form af modeller for, hvilke neuroner der fyrer hvornår, eller i sidste ende i atomernes sammenspil? Nej, naturligvis ikke. Men det kræver, at der arbejdes i retning af en ubrudt konsistens mellem modellerne inden for de forskellige discipliner. Selvom det eksempelvis ikke er hensigtsmæssigt at beskrive, hvordan mennesket træffer beslutninger med udgangspunkt i præcise neurale aktiveringsmønstre, så skal de modeller, som vi opstiller, være konsistente med viden om disse mønstre.

Politisk psykologi er et interdisciplinært felt, der fordrer, at man kontinuerligt holder sig opdateret på tværs af felter. For at kunne evaluere om ens model er konsistent med viden inden for psykologien, må man således læse psykologisk forskning – samtidig med at man holder sig opdateret på den politologiske. Eller med Druckman et al.s (2009) ord, så kræver god interdisciplinær forskning, at man er 'nedsænket' (immersed) i de respektive felter. Udfordringen bliver naturligvis ikke mindre af, at der altid hersker uenighed om, hvad man egentlig ved og

ikke ved indenfor forskellige felter. Men det øger blot nødvendigheden af at have direkte kontakt med den psykologiske litteratur for netop at kunne vurdere enighed og uenighed.

I dag fungerer politisk psykologi ikke ved, at politologer lader sig nedsænke i psykologien (Druckman et al. 2009). En mere rammende metafor er, at enkelte politologer tager på ekspedition til psykologien og bringer beskrivelser af, hvad de ser med tilbage. Disse beskrivelser (i form af artikler, bøger og studier) bliver så andre politologer og andre politiske psykologers indgang til, hvad man 'har fundet ud af' i psykologien. Den næste generation af politiske psykologer må selv tage rejsetøjet på.

Hvordan politisk psykologi? I: Anvendelse af biologisk teori

Mennesket er et politisk dyr. Som fugle er bygget til et liv i luften og fisk til et liv i vandet, er mennesket bygget til et liv i sociale grupper. Og med gruppelev følger altid politik (De Waal 2007, Hatemi & McDermott 2011, Petersen & Aarøe 2012, Petersen 2012). Forskning fra videnskabelige grene så forskellige som antropologi, arkæologi og primatologi understøtter, at mennesket over sin evolutionshistorie har levet i grupper og udviklet komplekse sociale færdigheder til at håndtere samarbejde og konflikter med andre personer og grupper. At vi på den måde fra naturens hånd er udstyret med færdigheder og instinkter til at håndtere problemstillinger, som er fundamentale i politik, understreger, at menneskets politiske psykologi ikke kan forstås uden at forstå menneskets biologi. Vores bedste bud er, at den indsigt vil udgøre fundamentet for de mest afgørende indsigter, som den næste generation af politiske psykologer vil levere.

Allerede nu har en vifte af biologisk informerede studier fundamentalt ændret forståelsen af en række politologiske kernespørgsmål. Et eksempel relaterer sig til politisk socialisering. Tidligere har man observeret, at unge som oftest ikke faldt langt fra deres forældre ift. politiske holdninger, og at disse holdninger forbliver overraskende stabile igennem voksenlivet. Fortolkningen har været, at forældrene på en eller anden måde transmitterer deres holdninger til børnene i børnenes ungdom, og at børnenes holdninger derfor krystalliserer og stabiliserer sig. Men hvordan? En særlig udfordring er, at forældre snarere end at tale med børn om politik forsøger at skjærme dem fra politik og de involverede magtkampe og personangreb (Easton & Dennis 1967). En række nye studier har dokumenteret, at mekanismen først og fremmest er genetisk. Metoden har mestendels (men ikke kun) været tvillingestudier (se Hatemi & McDermott 2011). Enæggede og tveæggede tvillingepar deler begge samme miljø, men enæggede tvillinger deler dobbelt så mange gener. Hvis

enæggede tvillinger har mere ensartede holdninger inden for parret end tvæggede, er det altså en kraftig indikation på, at holdningerne påvirkes af gener. Og det er præcist, hvad man har observeret, når man har sammenlignet de politiske ligheder inden for par af henholdsvis enæggede og tvæggede tvillinger. Disse resultater tyder altså på, at børn og forældre deler politiske holdninger, fordi de deler gener. Forældrene videregiver deres politiske holdninger ved at videregive deres gener. Dette bidrager til at forklare den store stabilitet. Det sæt af gener, som den enkelte er udstyret med, fungerer som en stabiliserende faktor igennem livet, der – trods livets op- og nedgang – fastholder grundtonen i det enkelte individs holdninger (Hatemi 2013). Ikke blot løser denne nye forståelse det problem ved mere klassiske socialiseringsorienterede forklaringer, at forældre ikke tager deres børn op på skødet og siger: „Nu skal jeg fortælle dig om politik“. Den bidrager også med nye brikker til vores forståelse af en række andre fundamentale politologiske problemstillinger: Hvordan kan folk have politiske holdninger, selvom de har forbavsende lidt politisk viden? Hvorfor opløses politiske uenigheder sjældent ved rationel udveksling af argumenter? Hvorfor handler moderne valgkampe om at flytte et par få hundrede tusinde svingvælgere, mens det store flertal af vælgere kun rykker sig begrænset og kun inden for blokkene? En vigtig del af svarene er: Fordi vores biologiske dispositioner skaber og fastholder politiske forskelligheder.

Et andet eksempel handler om borgernes evne til at tage stilling til politik. En klassisk linje af forskning inden for politisk psykologi har understreget, hvor uvidende den gennemsnitlige vælger er. I en klassisk artikel går Converse (1962) så langt som til at sige, at det er mere retvisende at tale om, at vælgerne har ‘ikke-holdninger’, end at de har holdninger til politik. En anden linje af forskning, der synes at støtte op omkring samme underliggende idé, har vist, hvordan vælgernes stemme på valgdagen er påvirket af politisk fuldstændigt irrelevante ting, som forekomsten af hajangreb (Achen & Bartels 2004), og om det lokale fodboldhold netop har vundet (Healy et al. 2010). Vælgerne synes med andre ord umiddelbart at være ganske irrationelle.

Men med det biologiske perspektiv på politisk psykologi åbnes for en dybere forståelse og forklaring af tilsyneladende irrationelle dynamikker bag politiske holdninger og adfærd: Hvis mennesket som art har skullet navigere politisk i måske millioner af år, så betyder det, at evolutionen må have udstyret mennesket med psykologiske mekanismer, der dels er specifikt dedikerede til at tage politiske beslutninger og dels er højt specialiserede til at foretage ‘gode’ (i forstanden adaptive) politiske beslutninger. Den pointe strider mod den klassiske observation af vælgernes irrationalitet.

Samtidig er det væsentligt at holde sig for øje, at den biologiske evolution er en langsom proces. I millioner af år har *homo*-slægten levet som jægere og samlere på den østafrikanske savanne. Det er det miljø, som menneskets psykologi og fysiologi er tilpasset. Siden landbrugets opståen for ca. 10.000 år siden har menneskets samfund til gengæld udviklet sig med voldsom hast. Frem for at leve i små nomadiske grupper på 25-200 individer, lever vi i dag i store, abstrakte samfund med avanceret teknologi. Så selvom mennesker per natur er politiske dyr, så er vi bygget til at navigere politisk i et ganske andet miljø end det moderne. Den indsigt, mener vi, er afgørende for at forstå en række fundamentale spørgsmål om menneskets politiske rationalitet eller mangel på samme, og vi forudsiger, at de næste centrale skridt for at forstå menneskets demokratiske kompetencer vil ske ud fra dette perspektiv.

Med et evolutionspsykologisk begreb må vi forvente, at mennesker er ‘økologisk rationelle’ – udstyrede med en rationalitet, der er optimeret til at fungere inden for en bestemt økologi. Så snart de økologiske omstændigheder skifter – som det er tilfældet med fortidig versus moderne politik – så kan responserne blive dysfunktionelle. Dysfunktionelle betyder dog ikke tilfældige og usystematiske. Igennem viden om den økologi, som rationaliteten er bygget til at fungere inden for, vil vi kunne opstille præcise forudsigelser om, hvornår vi reagerer hvordan og hvorfor.

Et eksempel fra vores egen forskning handler om sult og holdninger til velfærdsstaten (Aarøe & Petersen 2013, Petersen et al. 2012). Over evolutionshistorien har fødeuddeling været en afgørende måde at håndtere tilfældige udsving i adgangen til mad på (på grund af uheld ved jagten, sygdom og lignende), og der er grund til at tro, at centrale dele af vores delingspsykologi er opstået som resultat af de selektionspres, der relaterer sig til mangel på føde. Velfærdsstaten er det moderne delingsystem par excellence, og vi har i andre sammenhænge vist, at menneskets delingspsykologi også udgør et vigtigt psykologisk fundament bag holdninger til velfærdsstaten (Petersen 2012). I den udstrækning deling over menneskets evolution har været særligt vigtigt i perioder med mangel på føde og sult, var det derfor en oplagt forudsigelse, at menneskers opbakning til velfærdsstaten skulle øges, når de var sultne.

Sagt på en anden måde må vores psykologi forventes at være bygget til at aktivere motivationer til at søge hjælp fra andre, når kroppen mangler kalorier, og disse motivationer må forventes at give sig udslag i en øget opbakning til velfærdsstaten i en moderne politisk kontekst. Det har vi fundet belæg for igennem en række studier, der både har undersøgt sultens effekt på opbakningen til velfærdsstaten igennem eksperimenter om sult, hvor blodsukkeret

hos forsøgsdeltagerne er blevet eksperimentelt manipuleret; naturlige eksperimenter, hvor vi har sammenlignet surveysvar afgivet lige før og lige efter frokost; og observationsstudier, hvor vi simpelthen har spurgt folk, hvor sultne de er, og hvor mange timer det er siden, at de har spist. Alle fører til samme konklusion: sult øger opbakningen til velfærdsstaten (Aarøe & Petersen 2013, Petersen et al. 2012).

Et andet eksempel på anvendelsen af viden om for tidige miljøer til at danne præcise forudsigelser om moderne politisk adfærd handler om mænds fysiske styrke og deres politiske holdninger. Et af biologiens standardfund er, at fysisk størrelse er afgørende for adfærd i konflikt-situationer (Huntingford & Turner 1987). Når to rivaler står over for hinanden, vil den største og stærkeste eskalere konflikten, mens den mindste og svageste vil trække sig. En række forskningsresultater tyder på, at det selvsamme selektionspres, der har skabt dette reaktionsmønster hos dyrearter som græshopper, edderkopper og hjorte, også har virket på mennesket (Sell et al. 2012), og vores forskning tyder på, at dette påvirker den måde, hvorpå moderne mennesker danner politiske holdninger (Petersen et al. 2013).

En klassisk konflikt i moderne politik handler om omfordeling: Skal de rige betale til de fattige? Hvis man er mand, så afhænger svaret på det spørgsmål af ens fysiske styrke – præcist som konfliktadfærd afhænger af fysisk styrke blandt andre dyrearter. Mænd med store biceps har i højere grad politiske holdninger, der reflekterer deres økonomiske interesse. Hvis man er rig, så øger fysisk styrke modstanden mod omfordeling; hvis man er fattig, så øger fysisk styrke opbakningen til omfordeling. Stærke mænd er altså mere tilbøjelige til at stå på deres interesse og tage konflikten ved at henholdsvis kræve flere penge fra de rige, hvis de selv er fattige, og nægte at dele deres penge med de fattige, hvis de selv er rige. Effekten af fysisk styrke blev vist i så forskellige lande som Danmark, Argentina og USA og kan altså – i tråd med et biologisk perspektiv – genfindes på tværs af ret forskellige kulturer og omfordelingssystemer.

At folks politiske holdninger afhænger af deres fysiske styrke, som om de selv skulle tvinge deres interesser igennem med rå, fysisk magt, tyder ikke umiddelbart på en stor grad af rationalitet. Ligeledes tyder det ikke umiddelbart på en stor grad af rationalitet at lade ens holdninger til velfærdsstaten ændre sig efter, om man lige har spist frokost eller ej. Men dette vil være en forkert konklusion. Det er udtryk for økologisk rationalitet, altså at vores politiske psykologi først og fremmest er bygget til at fungerer rationelt i en bestemt økologi, som ikke nødvendigvis ligner den moderne.

Den bredere implikation er, at man ved at forstå den kontekst – den økologi – som vores politiske psykologi er bygget til at navigere i, kan blive betydeligt klogere på alle de forskellige – og ofte kontraintuitive – faktorer, som påvirker borgernes politiske valg. Borgernes politiske adfærd opstår ikke ud af et stort irrationelt kaos af tilfældigheder, men fra et systematisk sæt af psykologiske mekanismer, der ikke desto mindre er tilpasset en anden tid og en anden kontekst. Spørgsmålet om borgernes demokratiske kompetencer bliver derfor et kompliceret spørgsmål, hvor man skal afveje folks evne til at tage hurtigt og tydeligt stilling til politiske spørgsmål med det faktum, at denne stillingtagen ofte udtrykker en systematisk reaktion på faktorer, der var hensigtsmæssige at vurdere og reagere på i smågrupper af jægere og samlere, men måske ikke er det i dag.

Hvordan politisk psykologi? II: Kombination af politologiske og psykologiske metoder

Når politologer har arbejdet med politisk psykologi, så har deres arbejde overvejende fokuseret på psykologiske teorier frem for psykologiske metoder. Politologer har lånt psykologiske teorier til at fortolke resultaterne fra politologiske undersøgelser. Derimod har man kun sjældent direkte testet og påvist involveringen af den påståede psykologiske mekanisme. Generelt set er potentialet i at integrere det bedste fra de psykologiske metoder ind i politologien forblevet uudnyttet. Vores forudsigelse er, at dette vil ændre sig. Den næste generation af politiske psykologer vil i studiet af politik anvende ikke blot psykologisk teori, men også psykologiske forskningsstrategier og metoder. Det vil blive afgørende ikke blot at fortolke et givet politisk fænomen som konsistent med eksistensen af en psykologisk mekanisme, men at demonstrere, at det faktisk er den postulerede psykologiske mekanisme, der er den kausale årsag til fænomenet.

En forbedret inddragelse af psykologiske forskningsstrategier og metoder vil – og bør – ske, samtidig med at politiske psykologer også fastholder fokuset på helt afgørende kvaliteter ved klassiske politologiske metoder såsom den høje eksterne validitet, der følger med anvendelsen af repræsentative surveyundersøgelser. Det er igennem kombinationen af de stærkeste kvaliteter af psykologiske og politologiske metoder, at de næste afgørende indsigter i politisk psykologi vil fødes.

Politologien har traditionelt set brugt og forfinet repræsentative surveymetoder. I og med at politologer ofte har været interesserede i at forstå, hvad den samlede vælgerbefolkning mente, har man prioriteret repræsentativitet og dermed den eksterne validitet af konklusionerne. Det er en klar styrke. Omvendt har surveyundersøgelser

den indbyggede svagheit, at man kun kan få de svar, som respondenterne selv kan og vil give. Sådanne såkaldte selvrapporerede svar kan give os adgang til det indhold, der er placeret i arbejdshukommelsen hos respondenterne – men kun i den udstrækning respondenterne selv ønsker det. Den første udfordring ved selvrapporerede svar er således, at respondenter sjældent vil udtrykke holdninger og synspunkter, der strider imod herskende normer, og eksempelvis erklære sig som racister. Denne udfordring kendes som *social desirability bias*. Men udfordringerne stikker dybere. For selv om respondenter er villige til at afsløre indholdet af arbejdshukommelsen, så er det langt fra klart, at de er i stand til at belyse, hvordan indholdet er kommet derind. Selvrapporerede mål har altså ikke alene begrænsninger, når det kommer til at give indblik i indholdet i eksempelvis politiske holdninger, men i endnu højere grad når det kommer til at studere processerne bag politiske holdninger. Er en holdning dannet på baggrund af grundig omtanke, eller hviler den på følelser? Det kræver betydelige mængder selvindsigt at svare på, men det er ikke desto mindre afgørende for at kunne vurdere, hvilken præcis psykologisk proces der er involveret. Derudover tillader selvrapporerede mål ikke adgang til det indhold, der ikke er til stede i arbejdshukommelsen. Der er en stigende anerkendelse af, at ubevidste og automatiske processer spiller en afgørende rolle for vores meninger og opfattelser samt at en stor del af hjernen arbejder uden for vores bevidste opmærksomhed (Bargh 1999). Der er ligeledes en stigende anerkendelse af, at disse ubevidste og automatiske processer også spiller en afgørende rolle for vores politiske meninger og opfattelser (Iyengar et al. 2011, Taber & Young 2013, Tusche et al. 2013). Men dette kan ikke indfanges med selvrapporerede mål.

Selvrapporerede mål skaber altså identifikationsproblemer i forhold til at afgøre, hvilken præcis psykologisk proces der er involveret i en produktionen af en politisk holdning. Et eksempel på udfordringen – og de relaterede problemer – findes i litteraturen om politiske partiers opinionslederskab. En lang række studier har således vist, at borgernes holdninger til et politisk forslag afhænger af, hvilket parti der fremsætter forslaget. Er man tilhænger af partiet, så vil man – uanset forslaget indhold – være betydeligt mere positivt indstillet, end hvis man er modstander af partiet. Den offentlige opinion bliver altså ledet af partierne. Dette er et robust fund, der er demonstreret med en lang række forskellige metodiske teknikker (for en oversigt se Bullock 2011). Men forskellige studier har fortolket den underliggende psykologiske mekanisme vidt forskelligt. Nogle studier har argumenteret for, at folk følger deres parti, fordi det er det letteste. Man sparer kognitive ressourcer på at følge partiet frem for at skulle udlede en holdning selv (Lau & Redlawsk 2001).

Andre studier har argumenteret for, at folk følger deres parti, fordi de er motiverede til at støtte op om deres parti og derved demonstrere, at de er loyale partistøtter (Slothuus & De Vreese 2010, Petersen et al. 2013). Begge forklaringer udgør psykologiske fortolkninger af samme fænomen, og det faktum, at folk følger deres partier, kan derfor ikke bruges til at afgøre, hvilket af argumenterne der er det rigtige. Udfordringen er netop, at det er svært at slutte fra indholdet af folks selvrapporerede holdninger til processen bag. Men, kunne man spørge, er det ikke også ligegyldigt? Er det vigtige ikke, at folk følger partierne uanset den præcise psykologiske mekanisme? Ikke hvis man er interesseret i de demokratiske implikationer. Hvis folk slutter trop om partilinjen for at spare kognitive ressourcer, så betyder det, at man kunne fremme en mere selvstændig stillingtagen ved at øge de kognitive ressourcer, som folk havde til rådighed eller var motiverede til at investere i politik. Øget politisk interesse og viden ville med andre ord betyde, at folk i mindre grad kiggede på afsenderen af et politisk forslag og mere på det, der fra et normativt standpunkt er væsentligt, nemlig forslaget indhold. Men sagen stiller sig helt anderledes, hvis folk følger partiet, fordi de er motiverede til at signalere, at de er loyale partisoldater. I så fald er det politiske engagement jo netop drivkraften bag fænomenet, og folk er direkte motiverede til at bakke partiet op uanset indholdet af forslaget. Det betyder, at demokratisk samtale ikke bliver fremmet af at øge den politiske interesse og det politiske engagement – snarere tværtimod. Forskellige psykologiske processer har med andre ord forskellige politiske implikationer. Derfor er det afgørende for politiske psykologer at identificere præcist, hvilke mekanismer der er på spil bag et givent politisk fænomen.

Hvis selvrapporerede mål kun i beskedent omfang bringer os i direkte kontakt med de psykologiske processer, hvad gør man så? En grundlæggende strategi blandt psykologer har været at udnytte, at vi får et direkte mål for afgørende dele af processen bag en holdning ved at kigge på tiden det tager at udtrykke holdningen. Hvis man bruger processer, der kræver færre kognitive ressourcer, tager det ganske enkelt kortere tid, end hvis man bruger processer, der kræver flere ressourcer. I forhold til spørgsmålet om, hvorfor folk følger deres parti, er det eksempelvis blevet vist, at folk er langsommere til at danne en holdning til et forslag, når de får at vide, hvilket parti der står bag forslaget (Petersen et al. 2013). Det er en kraftig indikation af, at folk ikke følger deres parti for at spare kognitive ressourcer, men snarere at de gerne vil investere ressourcer i at vise, at de er loyale partitilhængere. Svartiden er et nemt håndterbart måleredskab, men det er ikke den eneste type redskab, der kan bruges til at belyse processen bag politiske holdninger. Der findes en vifte af

teknikker fra neurovidenskaben fra simple fysiologiske mål (e.g. Smith et al. 2011, Mutz & Reeves 2005, Dodd et al. 2012) til komplekse hjerneskanningsteknikker (e.g. Dawes et al. 2012, de Martino et al. 2006), som vil kunne bruges til at forbedre belysningen af både processen bag politiske holdninger samt målingen af uafhængige og afhængige variable. Denne vifte af redskaber vil finde stigende anvendelse indenfor politisk psykologi.

Bevægelsen i retning af endnu mere metodisk ambitiøs forskning i politisk psykologi er på sin vis blot en fortsættelse af den udvikling, der de senere år har bragt eksperimenter ind som en central del af den politologiske værktøjskasse (Druckman & Lupia 2012). Lowells notering af, at “[p]olitics is an observational, not an experimental science ...” (1910, 7) gælder simpelthen ikke længere. Hvor den stigende anvendelse af eksperimenter handler om at styrke den interne validitet af konklusionerne, handler anvendelsen af mere forfinede psykologiske metoder om at styrke målingsvaliditeten af konklusionerne. Ved eksempelvis at måle følelser igennem direkte fysiologiske reaktioner (Smith et al. 2011), ved at måle, hvor svært folk har ved at tage stilling til spørgsmål direkte igennem svartider (Petersen et al. 2013), eller ved at måle holdninger ved hjælp af metoder, der undviger respondentens forsøg på at stille sig selv i et bedre lys (Greenwald et al. 1998), får vi betydeligt bedre målinger og betydeligt bedre muligheder for at identificere den præcise psykologiske proces, der er involveret i produktionen af politiske holdninger og adfærd.

Den næste generation af studier i politisk psykologi bør altså, i vores perspektiv, dels (1) fastholde anvendelsen af den eksperimentelle metode og dermed et fokus på intern validitet og dels (2) øge anvendelsen af psykologiske målemetoder for at øge målingsvaliditeten og for rent faktisk at teste, om de foreslåede psykologiske processer er involverede i det studerede fænomen. Men samtidig er det afgørende, at det klassiske politologiske fokus på ekstern validitet fastholdes og videreudvikles, så vi øger antallet af studier, der kombinerer høj intern validitet med høj ekstern og økologisk validitet. En øget metodisk integration kan også ske ved, at politologien bringer klassiske psykologiske forskningslogikker ud i marken gennem f.eks. naturlige eksperimenter (eksempelvis Petersen et al. 2013) og felteksperimenter (Bond et al. 2012). I forlængelse af de teoretiske perspektiver, der blev udfoldet i forrige sektion, bør et kernefokus for politisk psykologi være på biologiske processers betydning for politisk adfærd og dermed på processer, der fungerer relativt ens på tværs af kulturelle skel. Det vil derfor være afgørende at få demonstreret, at de relevante processer ikke blot kan forefindes i bekvemmelighedsstikprøver af eksempelvis universitetsstuderende, men også i repræsentative stik-

prøver og helst repræsentative stikprøver fra forskellige kulturer (se også Henrich et al. 2010).

Den centrale udfordring i den forbindelse er, at en række af de metoder, som psykologer har udviklet, først og fremmest er designet til at netop at fungere i laboratorier med bekvemmelighedsstikprøver af studerende. Den udfordring betyder, at politiske psykologer må berede sig på, at besvarelsen af deres problemstillinger meget sjældent er løst ved en enkelt dataindsamling, men kræver indsamling af en vifte af datakilder, der hver især lægger en brik til det samlede billede. En løsning er, at man i en og samme forskningsartikel kombinerer laboratorieeksperimenter, der prioriterer målingsvaliditeten, men ofte går på kompromis med den eksterne validitet med repræsentative surveys, der prioriterer den eksterne validitet, men kan have mindre målingsvaliditet (for eksempler se Aarøe et al. 2013, Petersen et al. 2013, Petersen & Aarøe 2013). Et eksempel på det er, at man i studiet af fordomme og stereotyper kombinerer almindelige selvrapporerede mål fra surveys med laboratorie-eksperimenter, der giver mulighed for at måle fordommene uden de målefejl, der er affødt af forsøg på at udtrykke mere socialt accepterede holdninger, end man egentlig har.

En anden – og mere ambitiøs – løsning er, at politiske psykologer i stigende grad betragter det som et metodisk fokuspunkt at videreudvikle de psykologiske metoder, så de kan implementeres i repræsentative surveys frem for i laboratoriet. I vores egen forskning har vi eksempelvis fokuseret på, hvordan man ved simple transformationer af målingerne kan komme til at bruge svartider indsamlet over internettet på samme måde, som man ofte har brugt svartider indsamlet i laboratoriet (Petersen et al. 2013, Petersen & Aarøe 2013). I en anden sammenhæng har vi vist, hvordan man kan implementere en kompleks psykologisk hukommelsesopgave, der kræver fokus og opmærksomhed af deltageren i internetsurveys, hvor deltagerne svarer i deres dagligdag med larm fra børn, tv og andet, ved at reducere antallet af opgaver, som deltagerne skal igennem (Petersen 2012). I begge disse tilfælde får man lidt mere støjfyldte mål i surveys end i laboratoriet, som man eksempelvis må håndtere ved at øge stikprøvestørrelsen tilsvarende og derved bevare den statistiske ‘power’. At tilpasse laboratorieeksperimenter til en surveykontekst er ikke altid muligt og aldrig nemt, men når det lykkes, får man mulighed for at hæve både validiteten af sine målinger og af sine generaliseringer og øger dermed betydeligt kvaliteten af sin forskning i politisk psykologi.

Konklusion

Politisk psykologi er et felt under etablering. Hvad er det rette genstandsfelt? Hvad er de mest velegnede metoder? Sådanne spørgsmål er endnu til debat. Formålet med

denne artikel har været at give et konsistent bud på feltets mulige udvikling ved at diskutere fire forskellige emner: 1) den politiske psykologis genstandsfelt, 2) den politiske psykologis videnskabsteoretiske ideal, 3) den politiske psykologis teoretiske fundament og 4) den politiske psykologis metoder.

Et sammenhængende budskab til politologer, der be- driver politisk psykologi, er, at politisk psykologi – og politologien generelt – er nødt til at tage psykologiens indsigter dybt alvorligt. Det er psykologien, der studerer de indre dynamikker, der ligger bag beslutninger og ad- færd, og det er den, som politologer må indarbejde, når de bygger deres aktørmodeller. Det er mest frugtbart for forskningen, og det er mest frugtbart, når forskningen skal anvendes, og politikere og andre beslutningstagere skal uddannes og rådgives. At tage psykologien alvorligt har også metodiske konsekvenser. Politiske psykologer må tage de metodiske redskaber i brug, der sætter dem i stand til at identificere præcist den psykologiske proces, der er involveret i en politisk beslutningsproces. Forskel- lige psykologiske processer har således forskellige politi- ske implikationer.

Vores budskab til politologer om at opprioritere den psykologiske del af politisk psykologi er balanceret med en insisteren på at tage det politiske og det politologiske dybt alvorligt. Politik er en radikalt anderledes kontekst end andre typer af kontekster, og det er afgørende, at politiske psykologer forstår at analysere konsekvenserne heraf. Samtidig er de kvalitetskrav, som normal politolo- gisk forskning stiler mod at møde, også vigtige at møde for politiske psykologer. Samtidig med at man skal be- stræbe sig på præcist at identificere den relevante psyko- logiske proces, så skal man bestræbe sig på at validere, at disse processer indfanger beslutningsprocessen blandt repræsentative udsnit af borgere. Disse forhold er væsent- lige. Politik er i stigende grad et fokusområde for mange social-, adfærds- og kognitionspsykologer (eksempelvis Haidt 2012). Hvis man forsøger at reducere politisk psy- kologi til at være anvendt psykologi, så står trænedede psy- kologer med alle kortene på hånden til at diktere feltets udvikling. Det vil være uheldigt. Med mindre de særlige kontekstuelle og metodiske forhold ved politik og politi- ske undersøgelser tages alvorligt, vil det efter vores me- ning skabe en politisk psykologisk forskningstradition, der er mindre nyttig, end den kunne have været.

Et sidste tema har været understregningen af, at po- litisk psykologi ikke blot er et mellemværende mellem psykologi og politologi. Snarere fungerer politisk psyko- logi som en bro til resten af hierarkiet af videnskabelige felter og åbner dermed for inddragelsen af perspektiver, der ligger uden for traditionel psykologi. Når psykologer i stigende grad trækker på hjerneforskning, adfærdsge-

netik og evolutionsbiologi for at forstå den menneskelige psykologi, så må politologer også gøre det både i forsk- ningen og i undervisningen. Forskningsmæssigt åbnes en række vigtige muligheder netop igennem inddragelsen af indsigter fra biologi i studiet af politik. Mennesket er et politisk dyr – et dyr, der er bygget til politik – og den ind- sigt kan hjælpe os til at forstå en række kerne-politologiske problemstillinger, som diskuteret ovenfor. Det betyder ikke, at al forskning i politisk psykologi bør starte med at analysere livet på den østafrikanske savanne for 50.000 år siden, eller at alle politiske psykologer skal have en dyb forståelse for den adfærdsgenetiske anvendelse af tvillin- gestudier. Men det betyder, at de teorier, som politiske psykologer opstiller, må være konsistente med den viden, som vi har om livet på savannen og genetik. Disse nye indsigter fra hjerneforskning, adfærdsgenetik og evoluti- onsbiologi, der styrker vores forståelse af menneskets po- litiske psykologi, bør ligeledes afspejles i undervisningen på de politologiske uddannelser. Det er morgendagens beslutningstagere, der uddannes på landets statskund- skabsinstitutter. De har brug for en realistisk forståelse af borgerne for at kunne træffe hensigtsmæssige beslut- ninger på vegne af dem.

Det grundlæggende krav til næste generation af po- litisk psykologisk forskning er et krav om konsistens på tværs af videnskaber. På den måde er politisk psykologi en fortsættelse af oplysningstidens idealer. Politisk psykologi reflekterer i bund og grund en tro på enhedsvidenskab: At alle videnskaber referer til samme verden og dermed må de være – eller blive – konsistente med hinanden.

Litteratur

- Aarøe, L & MB Petersen 2013, 'Hunger Games: Fluctuations in Blood Glucose Levels Influence Social Welfare Support', *Psychological Science*, vol. 24, no. 12, pp. 2550-2556.
- Aarøe, L & MB Petersen 2014, 'Crowding Out Culture: Scandinavians and Americans Agree on Social Welfare in the Face of Deserving- ness Cues', *Journal of Politics*, First View Article, pp. 1-14.
- Achen, CH & LM Bartels 2004, 'Blind retrospection. Electoral re- sponses to drought, flu, and shark attacks', *Estudios/Working Papers (Centro de Estudios Avanzados en Ciencias Sociales)*, vol. 199, no. 1.
- Aldrich, JH 1995, *Why parties? The origin and transformation of party politics in America*, University of Chicago Press, Chicago.
- Andersen, LB, TB Jørgensen, AM Kjeldsen, LH Pedersen & K Vrang- bæk 2013, 'Public Values and Public Service Motivation Concep- tual and Empirical Relationships', *The American Review of Public Administration*, vol. 43, no. 3, pp. 292-311.
- Bargh, JA 1999, 'The Cognitive Monster: The Case Against the Con- trollability of Automatic Stereotype Effects', in S Chaiken & Y Trope (red.), *Dual Process Theories in Social Psychology*, Guilford Press, New York.

- Bond, RM, CJ Fariss, JJ Jones, ADI Kramer, C Marlow, JE Settle & JH Fowler 2012, 'A 61-million-person experiment in social influence and political mobilization', *Nature*, vol. 489, pp. 295-298.
- Bullock, JG 2011, 'Elite influence on public opinion in an informed electorate', *American Political Science Review*, vol. 105, no. 3, pp. 496-515.
- Cole, S 1983, 'The hierarchy of the sciences?', *American Journal of Sociology*, pp. 111-139.
- Converse, PE 1962, *The nature of belief systems in mass publics*, Survey Research Center, University of Michigan, Michigan.
- Converse, PE 1964, 'The Nature of Belief Systems in Mass Publics', in DE Apter (red.), *Ideology and Discontent*, Free Press, New York.
- Dawes, CT, PJ Loewen, D Schreiber, AN Simmons, T Flagan, R McElreath, SE Bokemper, JH Fowler & MP Paulus 2012, 'Neural basis of egalitarian behavior', *Proceedings of the National Academy of Sciences*, vol. 109, no. 17, pp. 6479-6483.
- De Martino, B, D Kumaran, B Seymour & RJ Dolan 2006, 'Frames, biases, and rational decision-making in the human brain', *Science*, vol. 313, no. 5787, pp. 684-687.
- De Waal, F 2007, *Chimpanzee politics: Power and Sex among Apes*, JHU Press.
- Dodd, MD, A Balzer, C Jacobs, M Gruszczynski, KB Smith & JR Hibbing 2012, 'The Political Left Rolls with the Good. The Political Right Confronts The Bad: Connecting Physiology and Cognition to Preferences', *Philosophical Transactions of the Royal Society*, vol. 367, no. 1589, pp. 640-649.
- Downs, A 1957, *An Economic Theory of Democracy*. Harper and Row, New York.
- Druckman, JN & A Lupia 2012, 'Experimenting with politics', *Science*, vol. 335, no. 6073, pp. 1177-1179.
- Druckman, JN, JH Kuklinski & L Sigelman 2009, 'The unmet potential of interdisciplinary research: Political psychological approaches to voting and public opinion', *Political Behavior*, vol. 31, no. 4, pp. 485-510.
- Easton, D & J Dennis 1967, 'The Child's Acquisition of Regime Norms: Political efficacy', *The American Political Science Review*, vol. 61, no. 1, pp. 25-38.
- Gjorup, J, H Hjortdal, T Jensen, L Lerborg, C Nielsen, N Refslund, J Suppli & JS Winkel 2007, 'Tilgiv os – vi vidste ikke, hvad vi gjorde', *Kronik i Politiken*, d. 29. marts 2007.
- Greenwald, AG, DE McGhee & JLK Schwartz 1998, 'Measuring Individual Differences in Implicit Cognition: The Implicit Association Test', *Journal of Personality and Social Psychology*, vol. 74, no. 6, pp. 1464-1480.
- Haidt, J 2012, *The Righteous Mind: Why Good People are Divided by Politics and Religion*, Random House LLC.
- Hatemi, PK 2013, 'The Influence of Major Life Events on Economic Attitudes in a World of Gene- Environment Interplay', *American Journal of Political Science*, vol. 57, no. 4, pp. 987-1000.
- Hatemi, PK & R McDermott (red.) 2011, *Man is by Nature a Political Animal: Evolution, Biology, and Politics*, University of Chicago Press, Chicago.
- Healy, AJ, N Malhotra & CH Mo 2010, 'Irrelevant events affect voters' evaluations of government performance', *Proceedings of the National Academy of Sciences*, vol. 107, no. 29, pp. 12804-12809.
- Henrich, J, SJ Heine & A Norenzayan 2010, 'The weirdest people in the world?', *Behavioral and Brain Sciences*, vol. 33, no. 2-3, pp. 61-83.
- Huddy, L, DO Sears & JS Levy (red.) 2013, *The Oxford Handbook of Political Psychology*, 2. edn., Oxford University Press, Oxford & New York.
- Huntingford, FA & AK Turner 1987, *Animal Conflict*, Springer, New York.
- Inglehart, R 1977, *The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles Among Western Publics*, Princeton University Press, New Jersey.
- Iyengar, S, S Messing & KS Hahn 2011, 'Explicit and Implicit Racial Attitudes: A Test of their Convergent and Predictive Validity', *APSA 2011 Annual Meeting Paper*, Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1901991>.
- Jones, BD 2003, 'Bounded Rationality and Political Science: Lessons from Public Administration and Public Policy', *Journal of Public Administration Research and Theory*, vol. 13, no. 4, pp. 395-412.
- Lakatos, I (1976), 'Falsification and the Methodology of Scientific Research Programmes', in SG Harding (red.), *Can Theories be Refuted? Essays on the Duhem Quine thesis*, Reidel, Dordrecht.
- Lau, RR & DP Redlawsk 2001, Advantages and Disadvantages of Cognitive Heuristics in Political Decision Making, *American Journal of Political Science*, vol. 45, no. 4, pp. 951-971.
- Levy, JS 2013, 'Psychology and Foreign Policy Decision-Making', in H Leonie, DO Sears & JS Levy (red.), *The Oxford Handbook of Political Psychology*, 2nd ed., pp. 301-333, Oxford University Press, Oxford & New York.
- Lowell, AL 1910, 'The Physiology of Politics', *American Political Science Review*, vol. 4, no. 1, pp. 1-15.
- Luce, DR & H Raiffa 1957, *Games and Decisions: Introduction and Critical Survey*, John Wiley & Sons, New York.
- McDermott, R, N Wernimont and C Koopman 2011, 'Applying Psychology to International Studies: Challenges and Opportunities in Examining Traumatic Stress', *International Studies Perspectives*, vol. 12, no. 2, pp. 119-135.
- Mischel, W 1973, 'Toward a cognitive social learning reconceptualization of personality', *Psychological Review*, vol. 80, no. 4, pp. 252-283.
- Mutz, DC & B Reeves 2005, 'The New Videomalaise: Effects of Televised Incivility on Political Trust', *American Political Science Review*, vol. 99, no. 1, pp. 1-15.
- Nannestad, P 1991, 'Rational choice-teori og studiet af økonomisk politik – en oversigt', *Politica*, vol. 23, pp. 418-430.
- Nannestad, P 1999, *Solidaritetsens pris: holdningen til indvandrere og flygtninge i Danmark 1987-1993*, Aarhus Universitetsforlag, Aarhus.
- Ostrom, E 1998, 'A behavioral approach to the rational choice theory of collective action: Presidential address, American Political Science Association', *American Political Science Review*, vol. 92, no. 1, pp. 1-22.
- Petersen, MB 2012, 'Social Welfare as Small-Scale Help: Evolutionary Psychology and the Deservingness Heuristic', *American Journal of Political Science*, vol. 56, no. 1, pp. 1-16.
- Petersen, MB & L Aarøe 2013, 'Politics in the Mind's Eye: Imagination as a Link between Social and Political Cognition', *American Political Science Review*, vol. 107, no. 2, pp. 275-293.
- Petersen, MB, L Aarøe, NH Jensen & O Curry 2013, 'Social Welfare and the Psychology of Food-Sharing: Short-Term Hunger Increases Support for Social Welfare', *Political Psychology*.
- Petersen, MB, M Skov, S Serritzlew & T Ramsøy 2013, 'Motivated Reasoning and Political Parties: Evidence for Increased Processing in the Face of Party Cues', *Political Behavior*, vol. 35, no. 4, pp. 831-854.
- Petersen, MB, R Slothuus, R Stubager & L Togeby 2011, 'Deservingness versus values in public opinion on welfare: The automaticity of the deservingness heuristic', *European Journal of Political Research*, vol. 50, no. 1, pp. 24-52.
- Sell, A, LSE Hone & N Pound 2012, 'The importance of physical strength to human males', *Human Nature*, vol. 23, pp. 30-44.
- Simon, HA 1955, 'A Behavioral Model of Rational Choice', *The Quarterly Journal of Econometrics*, vol. 69, no. 1, pp. 99-118.

- Slothuus, R & CH de Vreese 2010, 'Political Parties, Motivated Reasoning, and Issue Framing Effects', *Journal of Politics*, vol. 72, no. 3, pp. 630-645.
- Smith, KB, D Oxley, MV Hibbing, JR Alford & JR Hibbing 2011, 'Disgust Sensitivity and the Neurophysiology of Left-Right Political Orientations', *PLoS One*, vol. 6, no. 10.
- Sniderman, P, R Brody & PE Tetlock 1991, *Reasoning and Choice: Explorations in Political Psychology*, New York, Cambridge University Press.
- Taber, CS & E Young 2013, 'Political Information Processing', in L Huddy, DO Sears & J Levy (red), *The Oxford Handbook of Political Psychology*, Oxford University Press, Oxford.
- Tusche, A, T Kahnt, D Wisniewski & JD Haynes 2013, 'Automatic processing of political preferences in the human brain', *Neuroimage*, vol. 72, no. 15, pp. 174-182.
- Weiner, B 1995 *Judgements of responsibility: A foundation for a theory of social conduct*, New York, Guilford Press.
- Wilson, EO 1999, *Consilience: The Unity of Knowledge*, Random House LLC.

Noter

1. Dette er faktisk ikke en ny problematik. Allerede i 1955 fremhævede Simon (1955, 100) behovet for et tættere møde med psykologien: "*the distance is so great between our present psychological knowledge of the learning and choice processes and the kinds of knowledge needed for economic and administrative theory that a marking stone placed halfway between might help travellers from both directions to keep their courses*".